

O‘QISH SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TA’LIM VOSITALARINING NAZARIY ASOSLARI

Nurmatova Mashhura Tuychi qizi
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim fakulteti 4-kurs talabasi

THEORETICAL BASIS OF DIGITAL EDUCATIONAL TOOLS IN DEVELOPING READING LITERACY

Nurmatova Mashhura Tuychi kizi
Chirchik State Pedagogical University
4th year student of the Faculty of Preschool and Primary Education

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘qish savodxonligini rivojlantirishda raqamli ta’lim vositalarining nazariy asoslari yoritilgan. O‘qish savodxonligi zamonaviy ta’lim tizimida o‘quvchining matnni tushunish, tahlil qilish, baholash va undan amaliy vaziyatlarda foydalanish kompetensiyasi sifatida qaraladi. Maqolada raqamli ta’lim vositalari-elektron darsliklar, multimedia resurslar, mobil ilovalar va ta’lim platformalarining o‘quv jarayonidagi o‘rni tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: O‘qish savodxonligi, raqamli ta’lim vositalari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), elektron darsliklar, multimedia, mobil ilovalar, ta’lim platformalari, interfaol metodlar, tanqidiy fikrlash, matnni tushunish, raqamli savodxonlik.

Annotation: This article discusses the theoretical foundations of developing reading literacy through digital educational tools. Reading literacy in modern education is considered as the learner’s competence to understand, analyze, evaluate, and use texts in practical situations. The article analyzes the role of digital educational tools in the learning process, including electronic textbooks, multimedia resources, mobile applications, and educational platforms.

Keywords: Reading literacy, digital educational tools, information and communication technologies (ICT), electronic textbooks, multimedia, mobile applications, educational platforms, interactive methods, critical thinking, text comprehension, digital literacy.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические основы развития читательской грамотности с использованием цифровых образовательных средств. Читательская грамотность в современной системе образования рассматривается как способность обучающегося понимать, анализировать, оценивать тексты и использовать их в практических ситуациях. В статье анализируется роль цифровых образовательных средств в учебном процессе, включая электронные учебники, мультимедийные ресурсы, мобильные приложения и образовательные платформы.

Ключевые слова: Читательская грамотность, цифровые образовательные средства, информационно-коммуникационные технологии (ИКТ), электронные учебники, мультимедиа, мобильные приложения, образовательные платформы, интерактивные методы, критическое мышление, понимание текста, цифровая грамотность.

Zamonaviy axborot texnologiyalari jamiyatining barcha sohalariga, jumladan ta'limga ham chuqur kirib kelmoqda. O'zbekiston Respublikasida maktabgacha va boshlang'ich ta'lim tizimini zamonaviy raqamli vositalar bilan qurollantirish, ulardan keng foydalanish strategik vazifa sifatida belgilanmoqda. Shu munosabat bilan boshlang'ich ta'limda pedagogik faoliyatni tizimli, metodik tashkil qilishda raqamli ta'lim vositalari ahamiyatli o'rin egallaydi va ta'lim jarayonini samaradorligini oshirishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu jihatdan, mamlakatimiz Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek „Taraqqiyotga erishish uchun raqamli texnologiyalarini egallashimiz zarur va shart. Bu bizga yuksalishning eng qisqa

yoʻlidan borish imkoniyatini beradi. Zero, bugun dunyoda barcha sohalarga axborot texnologiyalari chuqur kirib bormoqda. Albatta, raqamli iqtisodiyotni shakllantirish kerakli infratuzilma, koʻp mablagʻ va mehnat resurslarini talab etishini juda yaxshi bilamiz. Biroq, qanchalik qiyin boʻlmasin, bu ishga bugun kirishmasak, qachon kirishamiz?! Ertaga juda kech boʻladi”.

Oʻqish savodxonligi - zamonaviy taʼlim ilmida eng koʻp tadqiq etilayotgan kompetensiyalardan biri sifatida eʼtirof etilmoqda.

Raqamli taʼlim vositalari — bu oʻqitish jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), elektron platformalar, mobil ilovalar, multimedia resurslari va interfaol dasturlardan foydalanish tizimidir.

Ular quyidagilarni oʻz ichiga oladi:

- elektron darsliklar
- mobil ilovalar
- taʼlim platformalari
- interfaol testlar va oʻyinlar
- audio va video resurslar

Oʻqish savodxonligi tushunchasi nafaqat matnni oʻqish va tushunish, balki undan kerakli xulosalar chiqarish, tahlil qilish va real hayotiy vaziyatlarda qoʻllay olish qobiliyatini ham oʻz ichiga oladi. Zamonaviy taʼlim jarayonida bu tushuncha kengayib, raqamli savodxonlik bilan chambarchas bogʻlanib bormoqda. Raqamli taʼlim vositalari esa oʻquvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ularning oʻqishga boʻlgan qiziqishini oshirish va individual yondashuvni taʼminlashda katta imkoniyatlar yaratadi.

Mazkur muammo yuzasidan koʻplab xorijiy va mahalliy olimlar ilmiy tadqiqotlar olib borgan. Xususan, Donald J. Leu, Julie Coiro, Mark Warschauer kabi olimlar oʻz ishlarida raqamli texnologiyalar asosida oʻqish savodxonligini shakllantirishning nazariy asoslarini yoritib berganlar. Ularning tadqiqotlarida internet

muhitida o‘qish jarayonining o‘ziga xos jihatlari, o‘quvchilarning axborot bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish masalalari chuqur tahlil qilingan. Shuningdek, Colin Lankshear va Michele Knobel tomonidan ilgari surilgan “yangi savodxonlik” (new literacies) tushunchasi raqamli muhitda o‘qish va yozish kompetensiyalarini shakllantirishning muhim nazariy asoslaridan biri hisoblanadi.

Shu bilan birga, zamonaviy tadqiqotlarda raqamli ta’lim vositalarining o‘quvchilarning o‘qish motivatsiyasiga ijobiy ta’siri alohida ta’kidlanadi. Interaktiv platformalar, elektron darsliklar va multimedia vositalari yordamida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning faolligini oshiradi hamda o‘qish jarayonini yanada samarali qiladi. Bu esa o‘z navbatida o‘qish savodxonligini rivojlantirishda yangi pedagogik yondashuvlarni qo‘llash zaruratini yuzaga keltiradi.

Raqamli texnologiyalar:

- o‘quvchini faol ishtirokchiga aylantiradi
- matnni vizual va audio shaklda tushunishni osonlashtiradi
- tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi
- individual o‘qish tezligiga moslashadi

Masalan, interaktiv platformalar orqali o‘quvchi matnni o‘qib, darhol test va topshiriqlar bajaradi. Bu esa bilimni mustahkamlashga xizmat qiladi.

O‘qish savodxonligini rivojlantirishda raqamli ta’lim vositalari zamonaviy pedagogikaning muhim qismi hisoblanadi. Ular nafaqat o‘qish jarayonini qiziqarli qiladi, balki o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash, tahlil qilish va mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini ham shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti. “Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” yig‘ilish materiallari, 22.09.2020

2. OECD. (2019). PISA 2018 Assessment and Analytical Framework. Paris: OECD Publishing.
3. Leu, D. J., Coiro, J., Kinzer, C. K. (2017). New Literacies of Online Reading Comprehension. University of Connecticut.
4. Xatamova, M. (2023). O‘qish savodxonligi: matn tahlili xususida ayrim mulohazalar. Ilmiy maqola.
5. Otaxonova, Z. (2022). Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘qish savodxonligini rivojlantirish metodikasi. Ilmiy maqola.